

УДК 502.7(234.421.1)

Ф. Мойсей

ПРИРОДНИЙ ПАРК “ГОРИ МАРАМОРОЩИНИ” (РУМУНІЯ)

Мойсей Ф. **Природний парк "Гори Мараморощини" (Румыния)** // Науч. зап. Гос. природоведч. музея. – Львов, 2004. – 20. – С. 65-70.

Анализируется природоохранное и социально-экономическое значение созданного в 2003 г. природного парка "Горы Мараморощины", который должен стать составной частью двухстороннего румынско-украинского трансграничного биосферного резервата. В природоохранном отношении приоритетами заповедника являются сохранение природных ландшафтов, флоры и фауны, пралесов и квазипралесов. Сохранение культурного разнообразия включает сохранение деревянных и каменных сооружений, этнокультурных традиций, традиционных методов ведения хозяйства и использования природных ресурсов. Экологическая реконструкция будет производиться путем коррекции русел рек и потоков (согласно модели Виндел – Гроапа Жули), залеснения деградированных территорий, комплексного и полного использования природных ресурсов в контексте устойчивого развития, развития туризма и экологического воспитания населения.

Moisei, F. Nature Park “The Maramorosh Mountains” (Romania) // Proc. of the State Nat. Hist. Museum. – Lviv, 2004. – 20. – P. 65-70.

Nature-protective and socio-economical importance of the Maramorosh Mountains Nature Park, created in 2003, which is supposed to become a composite part of a bilateral Romanian-Ukrainian transboundary biosphere reserve, is under analysis. Speaking about nature protection, the priorities of the reserve are: natural landscape protection, conservation of flora, fauna, virgin forests, and quasi-virgin forests. Conservation of cultural diversity envisages protection of wooden and break architectural constructions, ethnic cultural traditions, traditional agricultural activity and utilization of natural resources. Ecological reconstruction will be realized by means of riverbeds correction (according to the model of Vindel – Groapa Juli), forestation of degraded territories, complex and complete utilization of natural recourses in the context of sustainability, tourism development, and ecological education of the locals.

Необхідність та передумови створення парку “Гори Мараморощини”

За ландшафтним виглядом Мараморощина – унікальний регіон. Тут добре збереглася культурна і традиційна спадщина населення. Цей край характеризується особливим біорізноманіттям. Продовж століть жителі регіону гармонійно співіснували з природою, використовуючи природні ресурси і одночасно не порушуючи довкілля. У контексті сталого розвитку, на тому ж рівні знаходяться соціально-економічне зростання та охорона природи. Для збереження однакової природної рівноваги цього краю необхідно виробити ряд новаторських стратегій, які б відповідали зростаючому натиску на природні ресурси.

Програма Розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) та Міжнародний Фонд Довкілля (МФД) створили у регіоні необхідні умови для економічного розвитку та охорони довкілля. Проект “Ініціативи біорізноманіття Мараморощини” отримав активну підтримку консорціуму, який включає групу партнерів, що базується на взаєморозумінні і складається з представників місцевої влади, урядових та неурядових організацій. У рамках цього проекту організовується природний парк

“Гори Мараморощини”. Його мета є зрівноваження пріоритетів охорони та збереження довкілля з соціально-економічними перспективами розвитку. У рамках парку пропонується розробити різні стратегії, які б підняли рівень життя населення та збереження біорізноманіття до світового рівня.

У вересні 2000 р. на Мараморощині започаткований місцевий консорціум природоохоронної та менеджментної діяльності “Улоговини Мараморощини”.

Консорціум складається з:

- Префектури повіту Марамуреш – Іоан Буда, префект;
- Повітової Ради Мараморощини – Александру Косма, голова;
- Повітового агентства охорони середовища Бая Марє – Георге Войнеску, старший інспектор;
- Повітового управління лісництва Мараморощини – Аурел Філіп, директор;
- Системи господарювання вод повіту Марамуреш – Юлю Секелі, директор;
- Екологічного товариства Мараморощини – Мойсей Філіп, голова.

Екологічне товариство Мараморощини виступає у якості виконавчого агентства проекту МФД (Міжнародного Фонду Довкілля) Програми Розвитку ООН “Ініціативи охорони біорізноманіття Мараморощини”.

Одним із результатів проекту є організація природного парку, що буде передумовою започаткування Біосферного румунсько-українського транскордонного резервату.

У 1999-2000 рр. зібрано базу даних і визначено основні дирекційні лінії охорони природи.

Природоохоронна діяльність проекту ROM/02/G41 позитивно відображається на місцевому населенні регіону. Фінансування Програмою Розвитку ООН – Румунія та зібрані наукові дані природної спадщини мають особливий внесок в оцінку та збереження природи краю. Крім цього, вони зумовлюють розвиток міжнародних зв'язків. Практичне здійснення цих планів можливе при започаткуванні національної адміністрації парку, метою якого є збереження біорізноманіття та сталого розвитку Улоговини Мараморощини.

Деструктивні впливи людської діяльності завдають невимірної шкоди природному середовищу. Зміна природного ландшафту, порушення та модифікація середовища дикої флори та фауни, відмова від традиційних методів господарювання зумовили створення консорціуму для збереження біорізноманіття в Мараморських горах.

Консорціум передбачає наступні пріоритети:

- Збереження та охорона біорізноманіття, які реалізуються через:
 - збереження природного ландшафту;
 - збереження флори та рослинності;
 - збереження пралісів та квазіпралісів;
 - охорону дикої фауни.
- Збереження культурного різноманіття здійснюється через:
 - збереження дерев'яних та кам'яних споруд;
 - збереження етнокультурних традицій;
 - продовження традиційних методів господарювання та використання природних ресурсів.
- Екологічна реконструкція реалізовується через:

- регулювання річок та потоків (за моделлю Віндерел – Гроапа Жулі);
- заліснення деградованих територій;
- комплексне та повне використання природних ресурсів у контексті сталого розвитку;
- розвиток туристичної діяльності;
- екологічне виховання населення.

Створення природного парку забезпечить гармонію між потребами населення та збереженням природи. Природний парк "Гори Мараморощини" узаконений на місцевому рівні рішенням №27 від 18 березня 2003 р. Повітової Ради Мараморощини.

Основними аргументами заснування природного парку "Гори Мараморощини" є величезні площі природних ареалів (понад 148 тис. га), види дикої флори та фауни, природні ландшафти рідкісної краси, традиційні методи господарювання, а також розміщення сусідніх природоохоронних територій Карпатського біосферного заповідника та природних заповідників України.

Розташування та географічна характеристика території

Марамороські гори належать до альпійсько-карпатської геосинклінали, субпровінції мегаантикліналів Північно-східних Румунських Карпат. Ці гори розташовані на території повіту Марамуреш (Румунія), а також в Закарпатській, Івано-Франківській та Чернівецькій областях України.

Географічні координати:

- Паралелі – 47°35'05" і 47°58'20" північної широти;
- Меридіани – 24°08'20" і 25°02'38" східної довготи;
- Висоти:

- мінімальна висота 320 м – село Лунка-ла-Тиса (Румунія), село Луг (Україна);
- максимальна висота на території України – 2061 м (вершина Говерла);
- максимальна висота на території Румунії – 1957 м (вершина Фаркиу).

Найвищими вершинами Марамороського масиву є: Мунчел (1318 м); Поп Іван (Піп-Іван, 1937 м); Фаркиу (Фаркау, 1957 м); Міхайлеку (1918 м); Стогу (Стіг, 1651 м); П'єтросу Бардиу (1853 м); Бііца (Байца, 1670 м); Жупанія (1853 м); Торояга (1930 м); Зимброславеле (1603 м).

Зі схилів Марамороських гір на території Румунії збирають свої води річки: Бістріца Ауріє (Золота Бистриця) з притоками Цібиу, Юриску, Шесурі та Вулкинеску; річка Вішеул зі своїми притоками Цишла, Васер, Рускова, Фрумушяуа (Краснянська) та Бістра.

Природний парк "Гори Мараморощини" площею 148 тис. га обмежується злиттям річки Тиси з притокою Вішеу, лінією румунсько-українського кордону до витоків Цібиу, далі межа парку проходить вершиною Цібиу – Шесурі, річкою Бістріца Ауріє, перевалом Пріслоп, далі розмежування проходить поздовж річки Вішеу до злиття з Тисою.

Ця територія включає два природні заповідники площею 805 га. До них додаються наступні природоохоронні ядра:

1.	Накладоватий	фауністична природоохоронна територія, розташована на прикордонні з Кузійським масивом Карпатського біосферного заповідника (Україна)	237 га
2.	Заслиу – Рунк – Глибокі	геологічна, гідрологічна, спелеологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія	745 га
3.	Щербан – Поп Іван – Гуцуцянка – Томнатик – Сегляну	геологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія, розміщена напроти Марамороського масиву Карпатського біосферного заповідника (Україна)	1050 га
4.	Фаркиу – Віндерел – Міхайлеку – Петрічауа – Кирлігітура	геологічна, гідрологічна, спелеологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія	1920 га
5.	П'ятра Соколиулуй	геологічна, гідрологічна, спелеологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія	613 га
6.	Тирніца – Бошотін	геологічна, гідрологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія	890 га
7.	Лутоаса – Печал – Бица	геологічна, гідрологічна, спелеологічна, флористична фауністична природоохоронна територія	930 га
8.	Бица – Бардиу – Тунель Теркіла	геологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія	1095 га
9.	Коману Мік (Коман)	геологічна, гідрологічна, флористична, фауністична природоохоронна територія, розташована на прикордонні з Верховиною (Україна)	300 га
10.	Ізворул Боулуй – Жупанія	флористична, фауністична природоохоронна територія, розташована на прикордонні з Верховиною (Україна)	265 га

Пропоновані площі: 8045 га

Всього: 8850 га

Флора

Морфологічні, орогідрологічні та ґрунтово-кліматичні чинники зумовили ярусну рослинність у регіоні. Ліси з різномірною структурою (дубові, букові, хвойні та мішані смерекові-букові) займають понад 63% від усієї площі природного парку. На другому місці (29% від усієї площі природного парку) посідають гірські луки, пасовища та сінокоси.

Флора Марамороських гір складається з наступних складових: 169 таксонів грибів, 128 таксонів лишайників, 286 таксонів мохоподібних та 682 таксони покритонасінних.

До Червоної книги занесені Академією наук Румунії та Міжнародним Союзом Збереження Природи (IUCN) 15 видів квіткових рослин, серед яких до категорії (E) зникаючих входять: *Cypripedium calceolus L.*, *Gentiana lutea L.*, *Leontopodium alpinum Cass.*; до категорії (V) вразливих належать: *Angelica archeangelica L.*, *Agrostemma githago L.*, *Cochearia pyrenaica CD. Ssp. Borzeana*, *Narcissus stellaris Haworth.*, *Taxus baccata L.*; до категорії (R) рідкісних видів входять: *Aquilegia nigricans Baum. Mg.*, *Armenia pocutica Pawl.*, *Bortrychium multifidum (S.G. Game.) Rupr.*, *Vupleurum longifolium L.*, *Malva moschata L.*, *Woodsia ilvensis L. R. Br.*, *Scheuchzeria palustris L.*

Крім них, виділено ще 9 видів, що охороняються законом держави. Для збереження флористичної спадщини у межах природного парку “Гори Мараморощини” визначено 12 природоохоронних територій з єдиною адміністрацією.

Фауна

Фауна Марамороських гір характеризується сприятливими природними чинниками, високим та багатим різноманіттям порівняно з іншими регіонами Східних Румунських Карпат.

На території парку ідентифіковано 345 видів хребетних і тисячі видів безхребетних. Серед останніх – *Eudontomyzon danfordi (Cyclostomi)*, ендемік, який водиться у річці Тисі. Клас риб представляють 40 видів, що становлять 60% іхтіофауни Румунії. Серед земноводних 14 видів, що представляють 50% усієї батрахо фауни країни. Птахи (224 види) представляють 59% орнітофауни Румунії. Ссавці (56 видів) представляють 62% усіх видів диких ссавців Румунії.

Науковці Музею Історії Природи “Трігори Антіпа” (Бухарест) у 1995-1998 рр. провели дослідження безхребетних на території парку, в результаті чого вперше в Румунії виявлено *Smicronix brevichhornis*, *Rhynchaenus horioni* та інші види.

Існуюча природна спадщина потребує постійної природоохоронної діяльності. Цю адміністративну справу можна здійснити лише у єдиному Природному парку “Гори Мараморощини”.

Соціально-економічна діяльність

Міжнародний Фонд Довкілля (МФД) та Програма Розвитку Організації Об’єднаних Націй (ПРООН) підтримують у межах парку та навколишніх регіонах соціально-економічний розвиток. Даний проект підтримує і альтернативні економічні та демонстраційні проекти, які надаватимуть економічну та фінансову допомогу місцевому населенню. Крім цього, необхідно залучати інші інвестиції з різних фондів Європейського Союзу, які б відповідали вимогам сталого розвитку створеного ПРООН.

Необхідно заохочувати місцеве населення для запровадження традиційних методів господарювання та інших видів діяльності.

Економічна та екологічна діяльність потребує започаткування підготовчих та навчальних центрів для підготовки економічних агентів, спеціалістів з рибного господарства, розвитку та заліснення ялиновими культурами, створення спортивних клубів, запровадження традиційних ремесел та ін.

Туристична діяльність передбачає створення туристичних пансіонатів, екологічних отар, лижних доріжок (для зимового спорту), навчання та підготовку туристичних провідників та гірських рятувальників, позначення на картах туристичних маршрутів і створення туристичної бази Пояна Новиц Вішеу.

Важливим є також використання лісових продуктів: ягід, грибів, лікарських рослин, тонкої та дрібної деревини, тирси та ін.

Даний проект заохочує інші фінансові інвестиції, які б зменшили антропогенний тиск на природні екосистеми і покращили б показники зайнятості населення, підняли б на вищий щабель людський та природний потенціал.

Використання природних ресурсів і традиційне господарювання

Основними багатствами Марамороських гір є: мінеральні ресурси, ліси, гірські луки, пасовища, річки, озера, природні ландшафти. Всі ці ресурси необхідно охороняти та оберігати. Здійснення екологічної діяльності можливе тільки шляхом запровадження регіональної політики довкілля, яка б дозволила продовжувати традиційні промисли та транскордонну співпрацю.

Експерти проекту висунули наступні пропозиції щодо соціально-економічної діяльності:

- комплексне використання деревини, використання та збирання грибів, суниці, ожини, малини, бузини, лікарських рослин та ін.;
- використання гірських потоків та річок для створення форельних ставків, відродження потенціалу водної фауни (іхтіофауни), заснування мікро-гідроелектростанцій;
- використання та розфасовування мінеральних вод, створення лікувальних та бальнеологічно-кліматичних курортів;
- розвиток екологічного, сільського, лісового та спелеологічного туризму через розвиток туристичної інфраструктури, позначення туристичних маршрутів, використання вузькоколіїної залізниці, створення кемпінгів тощо.

Екологічний союз Мараморощини, Румунія